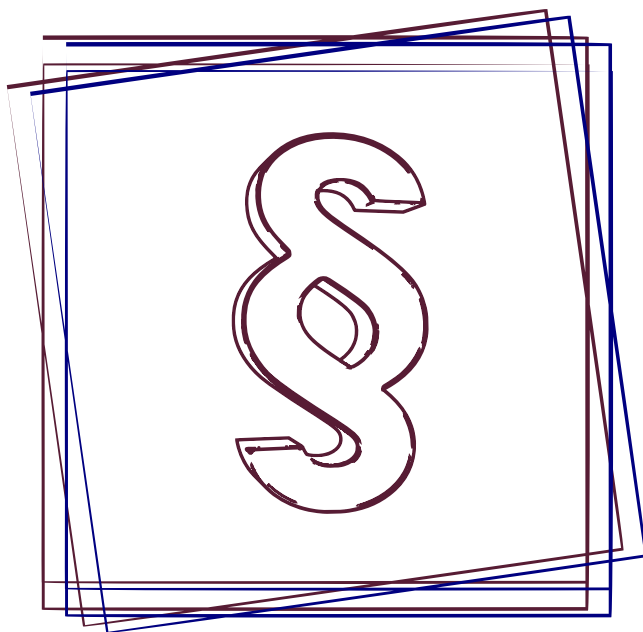

SPADEK, TESTAMENT, ZACHOWEK

W PRAWIE POLSKIM

NIEZBĘDNIK PRAWNY

NIEODPŁATNE USŁUGI
-POMOC PRAWNA
-PORADY OBYWATELSKIE
-MEDIACJA

Ministerstwo
Sprawiedliwości

POWIAT
PSZCZYŃSKI
promocja usług publicznych

Zadanie publiczne finansowane ze środków otrzymanych z Powiatu Pszczyńskiego

Spis treści

Spis treści	2
1. RODZAJE DZIEDZICZENIA	2
1.1. Ustawowe	2
1.2. Testamentowe	4
2. ZACHOWEK	6
2.1. Komu się należy?	6
2.2. Od kogo się należy?	6
2.3. W jakiej wysokości?.....	7
2.4. Jak obliczyć wartość zachowku?.....	7
3. ROZPORZĄDZENIE MAJĄTKIEM ZA ŻYCIA	9

1. RODZAJE DZIEDZICZENIA

Polskie prawo przewiduje dwa rodzaje dziedziczenia:

1.1. Ustawowe

Dziedziczenie ustawowe określone w Kodeksie cywilnym, zachodzi, gdy spadkodawca nie pozostawił testamentu. W ustawie wskazany jest krąg osób uprawnionych do dziedziczenia i ich kolejność:

- **W pierwszej kolejności** powołane są z ustawy do spadku **dzieci spadkodawcy oraz jego małżonek**; dziedziczą oni w częściach równych. Jednakże część przypadająca małżonkowi nie może być mniejsza niż 1/4 całości spadku.
- **W braku dzieci lub wnuków spadkodawcy** powołani są do spadku z ustawy jego **małżonek i rodzice**. Udział spadkowy każdego z rodziców, które dziedziczy w zbiegu z małżonkiem spadkodawcy, wynosi 1/4 całości spadku.
- **W braku zstępnych¹ i małżonka spadkodawcy** cały spadek przypada jego **rodzicom**, a jeżeli jedno z rodziców spadkodawcy nie dożyło otwarcia spadku, udział spadkowy, który by mu przysługiwał, przypada **rodzeństwu spadkodawcy**. Jeżeli którekolwiek z rodzeństwa spadkodawcy nie dożyło otwarcia spadku pozostawiając zstępnych, udział spadkowy, który by mu przysługiwał, przypada jego zstępnym.
- **W braku dzieci i wnuków spadkodawcy, jego rodziców, rodzeństwa i ich dzieci**, cały spadek przypada **małżonkowi spadkodawcy**.

Przykład:

W wypadku samochodowym zginął młody mężczyzna, żonaty, bezdzietny. W spadku pozostawił mieszkanie należące do niego i żony. Jego rodzice i siostra odrzucili przed notariuszem spadek, który w całości przypadł żonie zmarłego (stała się właścicielką całego mieszkania).

---

¹ Zstępni – dzieci, wnuki, prawnuki itd.

- **W braku zstępnych, małżonka, rodziców, rodzeństwa i zstępnych rodzeństwa spadkodawcy** cały spadek przypada **dziadkom spadkodawcy**. Jeżeli któregoś z dziadków spadkodawcy nie dożyło otwarcia spadku, udział spadkowy, który by mu przypadął, przypada jego zstępny.
- **W braku małżonka spadkodawcy i krewnych, powołanych do dziedziczenia z ustawy**, spadek przypada w częściach równych tym **dzieciom małżonka spadkodawcy**, których żadne z rodziców nie dożyło chwili otwarcia spadku
- **W przypadku braku małżonka spadkodawcy, jego krewnych i dzieci małżonka spadkodawcy, powołanych do dziedziczenia z ustawy**, spadek przypada **gminie** ostatniego miejsca zamieszkania spadkodawcy jako spadkobiercy ustawowemu. W sytuacji, gdy ostatniego miejsca zamieszkania spadkodawcy w Rzeczypospolitej Polskiej nie da się ustalić albo ostatnie miejsce zamieszkania spadkodawcy znajdowało się za granicą, spadek przypada **Skarbowi Państwa** jako spadkobiercy ustawowemu.

1.2. Testamentowe

Dziedziczenie testamentowe także uregulowane jest w Kodeksie cywilnym. Rozrzucić majątkiem na wypadek śmierci można jedynie przez testament.

Należy pamiętać, że testament jest **nieważny**, jeżeli został sporządzony:

- w stanie wyłączającym świadome albo swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli,
- pod wpływem błędu uzasadniającego przypuszczenie, że gdyby spadkodawca nie działał pod wpływem błędu, nie sporządziłby takiego testamentu,
- pod wpływem groźby.

Ważne!

- ✓ Testament może zawierać wolę tylko jednej osoby.
- ✓ Autor testamentu może w każdej chwili odwołać zarówno cały testament, jak i jego poszczególne postanowienia. Odwołanie testamentu może nastąpić przez sporządzenie nowego testamentu, bądź też zniszczenie albo dokonanie w nim zmian przez spadkodawcę, pozostającego w zamiarze odwołania testamentu.
- ✓ Testament można sporządzić tylko samodzielnie. Nie może tego zrobić za nas pełnomocnik.

Podstawowe rodzaje testamentów:

- **WŁASNORECZNY** – napisany **w całości pismem ręcznym**, opatrzony datą, podpisany.

Ważne! Tego testamentu nie możemy napisać na komputerze lub na maszynie i podpisać! Taki testament będzie nieważny.

- NOTARIALNY – sporządzony przez notariusza w formie aktu notarialnego. Faktem jest, że trzeba ponieść koszt jego sporządzenia, jednak niższy, niż to się powszechnie wydaje. Taka forma daje nam gwarancję skuteczności testamentu. Jeśli mamy do przekazania znaczny majątek np. nieruchomości, warto wziąć taką formę testamentu pod uwagę i zapytać u notariusza o koszty.

2. ZACHOWEK

Zachowek, często błędnie nazywany „zachówkiem”, jest instytucją prawa mającą na celu ochronę interesów majątkowych najbliższej rodziny, która straciła możliwość oddziedziczenia należnej z ustawy części spadku, w wyniku powołania do spadkobrania tylko niektórych osób z grona spadkobierców ustawowych lub osób trzecich.

2.1. Komu się należy?

Zstępny, małżonkowi oraz rodzicom spadkodawcy, którzy dziedziczyliby na podstawie Kodeksu cywilnego (czyli w sposób opisany powyżej w punkcie „Dziedziczenie ustawowe”), gdyby spadkodawca nie sporządził testamentu.

2.2. Od kogo się należy?

Od spadkobiercy, a jeśli to nie wystarczy, to od osób, które za życia spadkodawcy otrzymały od niego darowizny.

Przykład:

Rodzice Kariny swoje trzypokojowe mieszkanie w Tychach przekazali 8 lat temu w darowiźnie jednej z dwóch swoich córek, siostrze Kariny. Po śmierci rodzice nie zostawili żadnego majątku w spadku, więc Karina może dochodzić zachowku od siostry.

2.3. W jakiej wysokości?

Połowa wartości udziału spadkowego, który by przypadał przy dziedziczeniu ustawowym, a jeżeli uprawniony jest trwale niezdolny do pracy albo jeżeli jest małoletni - dwie trzecie wartości udziału spadkowego.

2.4. Jak obliczyć wartość zachowku?

Do obliczenia należnego zachowku musimy najpierw ustalić tzw. substrat zachowku, czyli kwotę, której część nam się należy. Przy obliczaniu zachowku nie uwzględnia się zapisów zwykłych i poleceń, natomiast dolicza się do spadku darowizny oraz zapisy windykacyjne dokonane przez spadkodawcę. Jednak nie dolicza się drobnych darowizn, zwyczajowo w danych stosunkach przyjętych ani dokonanych przed więcej niż dziesięć laty, licząc wstecz od otwarcia spadku, darowizn na rzecz osób niebędących spadkobiercami albo uprawnionymi do zachowku.

Ważne!

Darowizny na rzecz osób będących spadkobiercami dolicza się bez względu na czas, kiedy zostały dokonane!

Wyjątek:

Przy obliczaniu zachowku należnego małżonkowi nie dolicza się do spadku darowizn, które spadkodawca uczynił przed zawarciem z nim małżeństwa, a przy obliczaniu zachowku należnego zstępnemu nie dolicza się do spadku darowizn uczynionych przez spadkodawcę w czasie, kiedy nie miał zstępnych.

Wartość przedmiotu darowizny oblicza się według stanu z chwili jej dokonania, a według cen z chwili ustalania zachowku.

Jednocześnie darowizny dokonane przez spadkodawcę na rzecz uprawnionego do zachowku zalicza się na należny mu zachówek. Jeżeli uprawnionym do zachowku jest dalszy zstępny spadkodawcy, zalicza się na należny mu zachówek także zapis windykacyjny oraz darowiznę dokonane przez spadkodawcę na rzecz jego wstępnego.

Przykład:

Dziadek Roman darował synowi Dariuszowi 5 działek rolnych, a resztę gospodarstwa przekazał w spadku córce Małgorzacie. Po śmierci dziadka Romana wnuk Kamil (15 lat) może żądać od ciotki Małgorzaty wypłaty zachowku w wysokości 2/3 udziału spadkowego swojego nieżyjącego ojca Dariusza, pomniejszonego o wartość przepisanych 5 działek.

Ważne!

Jak widzisz prawidłowe ustalenie wysokości należnego zachowku może być bardzo trudne. Dlatego w tej sprawie warto skorzystać z porady doświadczonego prawnika w punkcie Nieodpłatnych Porad Prawnych.

Zachowku możesz dochodzić w pierwszej kolejności polubownie poprzez wezwanie zobowiązanego do zapłaty lub zaproszenie na mediację. Jeśli na tej drodze nie uda Ci się uzyskać zapłaty oczekiwanej kwoty, pozostaje Ci skierowanie pozwu o zapłatę do sądu.

3. ROZPORZĄDZENIE MAJĄTKIEM ZA ŻYCIA

	UMOWA DAROWIZNY	UMOWA DOŻYWCIA
Strony umowy	Darczyńca Obdarowany	Dożywotnik Zobowiązany
Przedmiot umowy	Nieodpłatne przekazanie majątku za życia: mieszkania, domu, samochodu, pieniędzy	Przekazanie nieruchomości (mieszkania/domu) odpłatnie za życia w zamian za opiekę, opał, ubrania, leczenie, wyżywienie, pogrzeb
Forma umowy	Akt notarialny	Akt notarialny

	UMOWA DAROWIZNY	UMOWA DOŻYWCIA
Dokumenty potrzebne do zawarcia umowy	<ul style="list-style-type: none"> • Dowód osobisty • Wskazanie Notariuszowi numeru księgi wieczystej lub wydruk KW ze strony https://ekw.ms.gov.pl/ • Inne wskazane w razie potrzeby przez Notariusza 	<ul style="list-style-type: none"> • Dowód osobisty • Wskazanie Notariuszowi numeru księgi wieczystej lub wydruk KW ze strony https://ekw.ms.gov.pl/ • Inne wskazane w razie potrzeby przez Notariusza
Koszty i podatki	<ul style="list-style-type: none"> • Koszty notarialne • Zapłata podatku od darowizny (ALE występują zwolnienia dla najbliższych i kwoty wolne) 	<ul style="list-style-type: none"> • Koszty notarialne • Zapłata PCC w wysokości 2% wartości nieruchomości
Charakter umowy	Nieodpłatny	Odpłatny (w zamian za dożywotnie utrzymanie)
Ustanowienie służebności	Nie jest konieczne. Możliwość ustanowienia służebności mieszkania (w dodatkowej umowie)	Przeniesienie własności nieruchomości następuje z jednoczesnym obciążeniem nieruchomości prawem dożywocia
Roszczenia pozostałych spadkobierców	Przy dziedziczeniu ustawowym (między zstępnyymi albo między zstępnyymi)	Przekazana nieruchomość nie wchodzi do masy spadkowej, nie podlega

	UMOWA DAROWIZNY	UMOWA DOŻYWCIA
	<p>i małżonkiem): zaliczenie na schedę spadkową, chyba że spadkodawca postanowił inaczej;</p> <p>Pominiętemu spadkobiercy przysługuje Zachówek (nie dolicza się darowizn przekazanych co najmniej 10 lat wstecz od otwarcia spadku).</p>	<p>zaliczeniu na schedy spadkowe.</p> <p>W związku z odpłatnym charakterem umowy – brak roszczenia o zachówek po stronie pozostałych spadkobierców</p>
Zmiana treści umowy	Nieemożliwa zamiana na rentę	Możliwa zamiana na rentę
Rozwiązanie umowy	Możliwość odwołania darowizny – gdy obdarowany dopuścił się rażącej niewdzięczności (ugoda lub sąd)	Przez Sąd: - brak możliwości pozostawania w osobistej styczości → zamiana na rentę - wyjątkowy wypadek → rozwiązanie

ZAPISY NA PORADY

- **telefonicznie** - pod numerem telefonu: **32 449-23-78** w godzinach pracy urzędu
- **elektronicznie** - pisząc na adres e-mail: **pomocprawna@powiat.pszczyna.pl**
- **osobiście** - w siedzibie referatu mieszczącego się w Szpitalu Joannitas w Pszczynie ul. Antesa 11pokój nr 1 (obok kaplicy szpitalnej)

STOWARZYSZENIE "DOGMA" ZAPRASZA DO PUNKTÓW PORADNICZYCH PROWADZONYCH W POWIECIE PSZCZYŃSKIM

Punkt Nieodpłatnej Pomocy Prawnej, Gminny Ośrodek Kultury

ul. Uzdrowskova 61, Goczałkowice-Zdrój

Środa i piątek 11.00 - 15.00

Punkt Nieodpłatnej Pomocy Prawnej, Lokal biurowy

ul. Poprzeczna 1, Wola

Poniedziałek 13.00 - 17.00

Wtorek 11.00 - 15.00

Czwartek 8.00 - 12.00

Punkt Nieodpłatnego Poradnictwa Obywatelskiego, Lokal biurowy

(były Hotel Robotniczy, wejście od strony stawu, parter)

ul. Centralna 57, Kobiór

Poniedziałek i piątek 16.00 - 20.00

Punkt Nieodpłatnego Poradnictwa Obywatelskiego, Gminny Ośrodek Kultury

ul. Ogrodowa 22, Suszec

Wtorek 7.30 - 11.30

Środa 14.00 - 18.00

Czwartek 10.00 - 14.00

INNE PUNKTY NIEODPŁATNEJ POMOCY PRAWNEJ

Lokal biurowy przy ul. 3 Maja 15, 43-200 Pszczyna

Poniedziałek 12.00 - 16.00

Wtorek, czwartek, piątek 8.00 - 12.00

Środa 14.00 - 18.00

Lokal biurowy nr 201 w Domu Kultury w Pawłowicach

na Osiedlu przy ul. Wojska Polskiego 11, 43-250 Pawłowice (GOK)

Poniedziałek, środa, czwartek 9.00 - 13.00

Wtorek, piątek 15.00 - 19.00

NIEODPŁATNE USŁUGI
-POMOC PRAWNA
-PORADY OBYWATELSKIE
-MEDIACJA

Ministerstwo
Sprawiedliwości

